



Op zoek naar boeren

In Nederland en Vlaanderen lopen boeren op de toppen van hun tenen en vrezen ze de gevolgen van toekomstig stikstofbeleid. Dat beperkt de vrijheid van het ondernemerschap, waardoor emigratie lonkt. Toch blijft het voorlopig nog wachten op duidelijkheid vanuit de overheid.

TEKST JUSTINE POPPE

Veel boeren in Nederland en Vlaanderen komen in de knel door de stikstofproblematiek. Zeker veehouders in de buurt van natuurgebieden hebben weinig duidelijkheid over de toekomst. Emigratiekantoren ervaren ook dat de wetgeving veehouders weinig zuurstof in ondernemerschap geeft. 'Zo zagen we een stijging in emigratie na de intrede van de prijzige fosfaatrechten in Nederland', vertelt Richard Roddenhof, emigratiecoördinator bij Interfarms. 'Daarna bleef de interesse tot nu toe op hetzelfde hoge niveau.'

Hij wijst dit toe aan een veelvoud van maatregelen die het de veehouder niet makkelijk maken. 'Er ligt veel op het bordje van de Nederlandse veehouders. Dat komt niet alleen door de stikstofcrisis, maar ook door het beperkte aanbod aan grond met de bijbehorende hoge prijs, het strenge bemestingsbeleid en door de manier waarop de landbouw in de media wordt gebracht.'

Volgens de emigratiecoördinator wordt de beperkte ondernemersvrijheid in Nederland en Vlaanderen als eerste argument genoemd om te willen vertrekken.

'Sommigen staan met hun bedrijfsvoering als het ware stil en dat wordt als enorm frustrerend ervaren. Stilstand voelt voor hen als achteruitgang. In het buitenland gaan ze op zoek naar hun boerenvrijheid', weet Roddenhof. Toch wijst hij erop dat vluchten voor de wetgeving als voornaamste reden niet de beste reden is om te emigreren. 'Doe het vooral voor de kansen die je ziet in het land.'

Meer Vlamingen op emigratiebeurs

Laurens Stevelink, emigratiebegeleider bij Farm4sale, merkt dat vooral de stikstofproblematiek zijn klanten parten speelt. 'Onze emigratiebeurs Emigraria in Zwolle was druk bezocht. Je merkt dat mensen door de stikstofcrisis zoekende zijn', vertelt hij. 'Opvallend was dat er ook veel Vlamingen zich op de beurs kwamen informeren.' In Vlaanderen is er namelijk al meer duidelijkheid over welk bedrijf al dan niet mag blijven, terwijl dat in Nederland nog vaag is. 'Je merkt dat een Nederlandse boer met de huidige wetgeving nog niet goed weet waar hij aan toe is. In Vlaanderen is daar al meer duidelijkheid over.'



vrijheid in het buitenland

Ook Roddenhof kan zich in die uitspraak vinden en merkt dat de populariteit om te emigreren in Vlaanderen stijgt. 'Het Vlaams beleid wordt toch iets rigouzeuzer aangepakt dan in Nederland. Voor eigenaren van de zogenaamde "rode landbouwbedrijven", die liggen in gebieden waar de stikstofimpact op de natuurgebieden het grootst is, zou in de toekomst een uitkoopregeling gelden. Die boeren weten dat ze daar niet meer verder kunnen in de toekomst. In Nederland wordt er voorlopig nog hard gediscussieerd over de uitkoopregeling en welke bedrijven op welke locaties daarvoor in aanmerking komen.'

Maar als je wilt emigreren, moet je je bedrijf in Nederland en België wel kunnen verkopen. En dat wordt met de huidige wetgeving ook lastiger. 'Als je thuisbedrijf niet de juiste vergunning bezit of niet in het juiste gebied ligt, dan doet de bank lastig om de aankoop van potentiële kopers te financieren', geeft Roddenhof aan. 'Dat drukt de Nederlandse emigratiestroom. Voor sommige boeren is het wachten op duidelijkheid van de overheid over vergunningen in bepaalde gebieden, voordat ze kunnen emigreren.'

Beroepsverbod na uitkoopregeling

In Nederland bestaan er twee soorten uitkoopregelingen die nog op zich laten wachten: een algemene nationale uitkoopregeling onder 'Landelijk beëindigingsregeling veehouderijlocaties' (LBV) en een specifiek voor een kleine groep piekbelasters die de naam 'Maatregel gerichte aankoop en beëindiging' (MGA) draagt.

Bij de LBV kan een veehouder zich vrijwillig laten uitkopen, mits zijn bedrijf voldoet aan een landelijke drempelwaarde voor stikstofdepositie. Hierbij krijgt hij een vergoeding op basis van de bedrijfswaarde.

'Normaal gesproken was deze regeling vorig najaar in werking getreden, maar deze zit nu nog steeds vast bij de Europese Commissie', weet Albert Albers, omgevingsadviseur bij De Omgevingsadviseurs.

De Europese Commissie wil dat er op de LBV een beroepsverbod in de voorwaarden komt: veehouders die hun bedrijf stoppen door middel van de uitkoopregeling, mogen niet in Nederland, noch in een andere EU-lidstaat opnieuw een veehouderij opstarten. Geen verrassing, vindt Jakob Brand, international business manager food & agri bij Rabobank. 'Met dat geld kunnen emigranten als zij zich elders vestigen in Europa, lokale veehouders uit andere lidstaten wegconcurreren.'

Volgens Albers zijn er wel veel veehouders die willen stoppen met hun bedrijf. 'In de discussie over de uitkoopregeling binnen het stikstofdossier wordt er veel verwezen naar boeren die niet willen verkassen', weet hij. 'Maar met de ontbrekende regelgeving kunnen ze dat vandaag ook gewoonweg niet. Een andere openliggende optie blijft het bedrijf verkopen, los van elke soort opkoopregeling. De vraag blijft wel of dat lukt.'

De andere uitkoopregeling, MGA, uitgevoerd door de provincies, is bedoeld voor een beperkte groep piekbelasters. Voorlopig geldt daar nog geen beroepsverbod voor, al is die regeling nog in concept. De discussie over de maatregelen houdt in elk geval de stroom aan Nederlandse emigranten nu nog beperkt. |

Vooruitboeren in Frankrijk

veehouders	Lode en Emilie Declerck-Clinckemaillie
woonplaats	Bourseul, Frankrijk
aantal melkkoeien	280
aantal stuks jongvee	200
grond	252 ha
emigratie in	2020

In België voelden Emilie en Lode Declerck-Clinckemaillie zich door natuuruitbreiding met hun bedrijfsvoering ingesloten. Na lang aarzelen vertrokken ze met hun gezin naar Frankrijk.

TEKST JUSTINE POPPE

Voor familie Declerck-Clinckemaillie voelde boeren in Belgisch Wielsbeke naast de rivier de Leie beperkend. Met de uitbreiding van de Leie waren ze al een deel van hun huiskavel kwijtgeraakt en met de komst van natuurgebieden en Leie-armen rondom de rivier riskeerden ze nog meer land te verliezen. 'We molken 180 koeien op een goede 52 hectare', begint Emilie Clinckemaillie (40). 'In verband met mestafzet en ruwvoedervoorziening was iedere hectare dus meer dan welkom. Maar het beperkte aanbod in grond en de bijhorende prijs maakten het ons niet makkelijk. We voelden ons omsloten.' Samen met haar man Lode Declerck (44) en kinderen Louis (17), Audric (15), Henri (12) en Edouard (3) gingen ze op zoek naar toekomstperspectief in het buitenland.

Al veel eerder moeten doen

Na een bedrijfsbezoek in Frankrijk sluimerde het idee om te emigreren. 'Met de gedachte dat we pas wilden vertrekken als ook het thuisbedrijf werd verkocht', vertelt de ondernemster. 'Uiteindelijk duurde het

nog tien jaar tot het vertrek.' Periodes van intensief zoeken en bezoeken wisselden zich af in de loop van die tijd af. 'Iedere beslissing werd zowel privé als professioneel telkens in vraag gesteld.' Na vijftien jaar boeren waren de kredieten thuis zo goed als afgelost en was de nood aan perspectief groot. 'Dat was het punt waarop we besloten: thuisbedrijf verkocht of niet, we vertrekken.' Een paar maanden na het bod en de goedkeuring op het Franse bedrijf had ook het thuisbedrijf uiteindelijk een koper. 'Net op het juiste moment', vertelt ze. 'Zo vertrokken we eind december 2020 zonder zorgen naar Frankrijk.' In mei het jaar erna kochten ze daar een tweede bedrijf in de buurt waar ze nu jongvee huisvesten. 'We voelen ons als landbouwersgezin hier op het Franse platteland goed onthaald. Achteraf was de schrik voor heimwee niet nodig, integendeel zelfs', vertelt Clinckemaillie. 'Eigenlijk hadden we dat al veel eerder moeten doen. Hier gelden ook de Europese regels, maar de druk is minder. Als je vooruit wil, geraak je hier in Frankrijk vooruit.'



Emilie Clinckemaillie:
**'Ook hier gelden EU-regels,
 maar de druk is minder'**

Onafhankelijk boer in **Canada**

veehouders	Alexander en Gerrienne Maassen van den Brink
woonplaats	Nova Scotia, Canada
aantal melkkoeien	50
aantal stuks jongvee	30
grond	80 ha
emigratie in	juni 2022

De gedachte ging uit naar Denemarken, maar uiteindelijk werd het toch Canada. Alexander en Gerrienne Maassen van den Brink vertrokken recent en kunnen nu onafhankelijk boeren.

TEKST GRIETJE DE VRIES

Deze maand is het bijna een jaar geleden dat Alexander Maassen van den Brink (42) en zijn vrouw Gerrienne (42) naar Canada emigreerden met hun vier kinderen. Dat ze in Canada terecht zijn gekomen, was niet gepland. 'We begonnen onze zoektocht in Denemarken. In 2021 gingen we er voor het eerst kijken en we hebben er uiteindelijk veel bedrijven bezocht', vertelt Maassen van den Brink. Op een van de bedrijven bracht hij een bod uit, maar dat werd afgewezen. Dat legde druk op de zaak. 'Ons bedrijf in Wierden was al zo goed als verkocht. We hadden tot augustus 2022 om te vertrekken en inmiddels was het maart 2022. Toen was de vraag: wat nu?'

Uit de rode cijfers

Het antwoord daarop bleek Canada te zijn. Via Interfarms viel hun oog op een bedrijf met vijftig koeien op het oostelijke eiland Nova Scotia en daarna ging het snel. 'Tussen het moment dat we de Canadese makelaar belden en dat we het bedrijf kochten, zaten twee weken. De vorige eigenaar wilde snel weg, wat inhield dat we in juni het bedrijf al op moesten. Zo

kan het dus gaan: in februari dachten we nog aan Denemarken en in juni zaten we in Canada.'

De reden dat het stel Nederland wilde verlaten, was de situatie van het melkveebedrijf. Vlak voor de afschaffing van het melkquotum besloot Maassen van den Brink om te investeren in een nieuwe stal en van 65 koeien naar 100 te groeien. 'De fosfaatrechten kwamen, de melkprijs daalde, we hadden een paar extreem droge jaren in Twente. Al met al kwamen we niet meer uit de rode cijfers', vertelt hij.

Ook al hadden ze nog geen nieuw bedrijf nadat ze de boerderij hadden verkocht, het was duidelijk dat ze niet in Nederland verder wilden. 'In Nederland boer je in de marge en kun je je een fout eigenlijk niet veroorloven. In Canada kun je zakelijk gezien gewoon lekker aan de gang.' De melkveehouder emigreerde niet om groot te kunnen boeren, maar zocht juist een bedrijf waar hij het zelfstandig kan rooien. 'Behoeftte aan groeien heb ik totaal niet, ik wil het juist in mijn eentje rond kunnen zetten. Arbeid vinden is lastig en maakt je afhankelijk. Dankzij een goede melkprijs is 50 koeien hier gewoon genoeg.'



Alexander Maassen van den Brink:
**'In Canada kun je zakelijk gezien
gewoon lekker aan de gang'**



Innoveren in Denemarken

veehouders	Robin Kenis en Juuleke Schepens
woonplaats	Varden, Denemarken
aantal melkkoeien	120
aantal stuks jongvee	90
grond	86 ha
emigratie in	2022

Volgens Robin Kenis en Juuleke Schepens kun je in het buitenland beter beantwoorden aan de verwachtingen die aan de sector worden gesteld. Hierdoor vertrokken ze naar Denemarken.

TEKST JUSTINE POPPE

Starten op het ouderlijk bedrijf was voor Robin Kenis (29) uit Wuustwezel onmogelijk, doordat de huiskavel en de omvang te klein was. 'In 2020 keken we eerst naar Belgische bedrijfsopname, maar met het "stikstofgerommel" op komst zijn we onze pijlen gaan richten op het buitenland', vertelt hij. Kenis neemt graag de rekenmachine bij de hand en ook dat was een van de redenen om in 2022 samen met zijn vriendin Juuleke Schepens (26) te emigreren.

'Laten we eerlijk zijn, in België is het zeer moeilijk om als jonge landbouwer een rendement te halen uit een landbouwbedrijf', vervolgt de ondernemer. 'Daarbij zullen de Europese duurzaamheidsdoelstellingen nagestreefd moeten worden en daar heeft een boer marge voor nodig. De hoge grondprijzen en de aankomende Vlaamse verplichtingen in investeringen maken dat een landbouwer weinig rendement heeft.'

Ondernemingszuurstof

Kenis heeft een progressieve mindset. 'Ik geloof sterk in een vorm van verduurzaming waar ik aan verdien en dat lukt mij het best in Denemarken.' Ook in het reduceren

van emissies ziet hij toekomst, net als het verlagen van de CO₂-voetafdruk. Maar daar is wel grond, ruimte en ondernemingszuurstof voor nodig. 'In België worden die kansen gedrukt door de beperkte ruimte. In het buitenland kun je beter beantwoorden aan de verwachtingen die in de toekomst gesteld worden aan de sector.'

Een mooi voorbeeld van een duurzaam landbouwmodel via innovatie vindt hij het inzetten van de mest afkomstig van mestvergisting. Omdat de vergiste meststof minder methaan bevat, wordt emissie gereduceerd.

'Daarnaast heeft Denemarken alles te bieden wat we zochten: het fijne klimaat, het familiale karakter, gastvrijheid en de gunstigere grondprijzen. En wanneer het nodig is, ben ik in acht uur alweer thuis. We hebben hier een ook netwerk aan collega's, waaronder sommige Nederlanders.' Kenis vindt dat de taal geen punt mag zijn wanneer je emigreert. 'Deens heeft gelijkenissen met het Nederlands. Dat pik je snel op. Daarnaast hebben we in Nederland en Vlaanderen het voordeel een rugzakje te hebben vol met kennis. Als je dat goed gebruikt, voldoende eigen vermogen hebt en je flexibel opstelt, dan heb je een goede kans op slagen.'



Robin Kenis:
'In België drukt de beperkte ruimte de kansen'